

European Cinema Education
for Youth

U stolu

Co děláme u stolu? Samozřejmě tam jíme, ale také konverzujeme, díváme se na sebe, vyjednáváme, hádáme se, setkáváme se. Jídlo, okolo něž se na stejném místě a v přesně stanovenou hodinu scházíme, je nevyčerpatelný zdroj narativních možností a tvůrci musí pečlivě zvážit jeho mizanscénu. Vzhledem k tomu, že stůl má velmi silný symbolický náboj (večeře Páně, Ježíšova poslední jídlo), může spojovat, ale také být místem krystalizace – propuknutí nebo vyřešení – konfliktů, zejména těch rodinných.

➤ Prostírání stolu, sezení u stolu

Kdo obsluhuje? Koho obsluhuje? Co se jí a jak? Sezení u stolu je rituál, se kterým se pojí zvyklosti a společenská a kulturní pravidla, jež se liší podle toho, jestli se scéna odehrává v intimním prostředí domova, nebo ve veřejném prostoru (restaurace, jídelna). Zatímco ve filmu *Místo* nabývá rodinné jídlo podobu neměnného obřadu (role každého, kdo kdy mluví, volba osvětlení), ve filmu *Bláznivý Petříček* se Jean-Luc Godard baví tím, že ho překrucuje (žádné jídlo, zvířata u stolu, pivo nalévané do talíře, recitace poezie).

➤ Filmový jazyk

V hraných filmech je jednodušší mít nad mizanscénou kontrolu a před natáčením učinit jasná rozhodnutí (místo, střih, tempo). V dokumentárním filmu *Ve výstavbě* musel štáb v průběhu samotného natáčení velmi rychle reagovat. Ačkoliv se daná sekvence natáčela dvěma kamerami, kameramani se přizpůsobili a předjímalí změnu os, aby bylo možné zachytit celou konverzaci mezi protagonisty. Celá scéna potom byla zrekonstruována při střihu.

➤ Mizanscéna a zacházení s prostorem

Vzhledem k omezením, která jsou režii vlastní, režiséři tento motiv uplatňují různými způsoby, založenými především na dvou pohybech – rozčlenit nebo nerozčlenit prostor, spojit nebo rozdělit protagonisty.

Je to významné omezení mizanscény – natočit všechny hosty, zatímco postavy v popředí mohou být k divákovi otočené zády. Popředí je to, čemu se říká „čtvrtá strana jeviště“. Režisér filmu *Kámen v kapse* se rozhodl tento prostor uvolnit a přizpůsobit rozmístění postav. Ve filmu *Úkryt* natáčí nejprve stůl jako celek a potom přidává další osy a úhly pohledu. Ve filmu *Místo* upřednostňuje šikmé osy, občas z lehkého nadhledu, které obsáhnou téměř celý stůl či vytvářejí tiché spojení otce a matky.

➤ **Okolo stolu – ukazatel vztahů a místa každé postavy**

- Volba rámování a typů záběrů (širokých nebo detailních), střih (pohled-protipohled) odráží spojení, rozdělení, izolaci jedné nebo několika postav (*Duch úlu*), vytvářejí konfrontaci (*Krev*) nebo pocit chycení v pasti (*Kámen v kapse*).
- Využití záběru-sekvence a/nebo rytmu střihu vytváří představu o stavu a vývoji vztahů mezi protagonisty (zmizení syna, souboj mezi otcem a pankáčem ve filmu *Úkryt*).
- Natočení hry pohledů a výrazů ve tváři prozrazuje spojení, hledání spojence (*Místo, Duch úlu*) nebo rozvraty a nevráživost, které vznikají mezi hosty.

